

Ändrade regler om förundersökningsledning och förundersökningsbegränsning

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2011/12:10 Ändrade regler om förundersökningsledning och förundersökningsbegränsning. Utskottet behandlar även en följdmotion som har väckts med anledning av propositionen.

I propositionen föreslår regeringen att särregleringen av förundersökningsledarskap i 3 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare upphävs, så att polismyndigheterna kan leda förundersökningar mot unga lagöverträdare i fler fall än tidigare.

Vidare föreslås det att polismyndigheterna får behörighet att i vissa fall besluta om förundersökningsbegränsning inom ramen för sitt förundersökningsledarskap. Förslaget utgår från grundtanken att förundersökningsledaren ska ha ansvar för förundersökningen i dess helhet.

I propositionen föreslås det också att möjligheten enligt 23 kap. 4 a § första stycket 1 rättegångsbalken till förundersökningsbegränsning när kostnaderna för en fortsatt utredning inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse utvidgas till att omfatta brott för vilka straffvärdet inte överstiger fängelse i tre månader.

Regeringen föreslår att lagändringen som avser behörighet för polismyndigheter att besluta om förundersökningsbegränsning i vissa fall ska träda i kraft den 1 januari 2013. Övriga lagändringar ska enligt förslaget träda i kraft den 1 mars 2012.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag. I betänkandet finns en reservation (V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Regeringens lagförslag	6
Reservation	12
Regeringens lagförslag (V)	12
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	14
Propositionen	14
Följdmotionen	14
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	15

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:10 punkterna 1–3 och avslår motion

2011/12:Ju2 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkandena 1–3.

Reservation (V)

Stockholm den 15 december 2011

På justitieutskottets vägnar

Morgan Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Morgan Johansson (S), Johan Linander (C), Krister Hammarbergh (M), Kerstin Haglö (S), Ulrika Karlsson i Uppsala (M), Christer Adelsbo (S), Jan R Andersson (M), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Patrick Reslow (M), Maria Fern (MP), Caroline Szyber (KD), Kent Ekeröth (SD), Lena Olsson (V), Carl-Oskar Bohlin (M), Mattias Jonsson (S) och Roger Haddad (FP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

På uppdrag av regeringen har Utredningen om förundersökningsbegränsning övervägt behovet av en förändring av reglerna om förundersökningsbegränsning. Utredningen överlämnade i juni 2010 betänkandet Förundersökningsbegränsning (SOU 2010:43). Betänkandet har remissbehandlats, och en sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2010/5473/Å).

På uppdrag av regeringen har det vidare gjorts en översyn av uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan polis och åklagare. Beredningen för rättsväsendets utveckling har i ett delbetänkande från oktober 2005, En ny uppgifts- och ansvarsfördelning mellan polis och åklagare (SOU 2005:84), föreslagit bl.a. att den särreglering av förundersökningsledarskapet som finns i 3 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, förkortad LUL, ska upphävas. Betänkandet har remissbehandlats, och en sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2005/8928/Å).

Även i departementspromemorian Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet (Ds 2010:9) från december 2009 har det föreslagits bl.a. att särregleringen av förundersökningsledarskapet i 3 § LUL ska upphävas. Promemorian har remissbehandlats, och en sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (Ju2009/10548/PO).

Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen föreslog gemensamt i en promemoria till Justitiedepartementet i maj 2011 att särregleringen i 3 § LUL ska upphävas (Ju2011/3962/Å).

I propositionen behandlar regeringen förslagen i betänkandet Förundersökningsbegränsning (SOU 2010:43), utom förslaget att införa en möjlighet att besluta om förundersökningsbegränsning avseende vissa personer. Dessutom behandlas i propositionen förslagen att upphäva särregleringen av förundersökningsledarskapet i 3 § LUL.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i *bilaga 1*. Regeringens lagförslag finns i *bilaga 2*.

Lagförslagen har granskats av Lagrådet. På s. 26, 27, 28, 30 och 31 samt i författningskommentaren i propositionen har regeringen kommenterat Lagrådets synpunkter.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås det att särregleringen av förundersökningsledarskap i 3 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare upphävs, så att polismyndigheterna kan leda förundersökningar mot unga lagöverträdare i fler fall än tidigare.

Vidare föreslås det att polismyndigheterna får behörighet att i vissa fall besluta om förundersökningsbegränsning inom ramen för sitt förundersökningsledarskap. Förslaget utgår från grundtanken att förundersökningsledaren ska ha ansvar för förundersökningen i dess helhet.

I propositionen föreslås det också att möjligheten enligt 23 kap. 4 a § första stycket 1 rättegångsbalken till förundersökningsbegränsning när kostnaderna för en fortsatt utredning inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse utvidgas till att omfatta brott för vilka straffvärdet inte överstiger fängelse i tre månader.

Regeringen föreslår att lagändringen som avser behörighet för polismyndigheter att besluta om förundersökningsbegränsning i vissa fall ska träda i kraft den 1 januari 2013. Övriga lagändringar ska enligt förslaget träda i kraft den 1 mars 2012.

Utskottets överväganden

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag *att* särregleringen av förundersökningsledarskap i ungdomsärenden ska upphävas, *att* polismyndigheterna ska ges behörighet att i vissa fall besluta om förundersökningsbegränsning *och att* den s.k. disproportionsregelns tillämpningsområde ska utvidgas.

Riksdagen avslår en följdmotion med två yrkanden om kompetenshöjande insatser för polisen och ett yrkande om att reglerna om att polismyndigheterna ska få leda förundersökningar mot unga lagöverträdare i fler fall än tidigare ska utvärderas inom ett år från ikraftträdandet.

Jämför reservation (V).

Propositionen

Förundersökningsledning vid ungdomsbrott

I propositionen föreslår regeringen att särregleringen av förundersökningsledarskap i ungdomsärenden i 3 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, förkortad LUL, ska upphävas.

Regeringen anför att förundersökningar mot personer under 18 år ställer särskilda krav på bl.a. förmåga och lämplighet att bemöta unga människor. Dessa krav, konstaterar regeringen, måste uppfyllas även i de fall då förundersökningen leds av en polismyndighet enligt nuvarande reglering. Enligt regeringen ställer inte förundersökningar mot personer under 18 år generellt sett högre krav på juridisk kompetens eller bevisvärderingsförmåga än andra förundersökningar. Av detta följer, fortsätter regeringen, att den juridiska kompetens och bevisvärderingsförmåga som polismyndigheterna förutsätts ha som förundersökningsledare vid brott av enkel beskaffenhet måste vara tillräcklig för att leda sådana förundersökningar även då den misstänkte är under 18 år. Ett avskaffande av särregleringen i 3 § LUL bör enligt regeringen medföra att handläggningstiderna för ungdomsärendena kan förkortas eftersom det inte kommer att behövas lika många kontakter mellan åklagare och polis som enligt nuvarande regler. Regeringen pekar vidare på att ett upphävande av särregleringen frigör åklagarresurser som i stället kan användas i förundersökningar som inte är av enkel beskaffenhet.

För att syftet med förslaget om borttagande av särregleringen i lagen ska få ett praktiskt genomslag föreslår regeringen även vissa ändringar i 11 och 12 §§ LUL. Dessa bestämmelser reglerar skyldigheten att begära in ett yttrande från socialtjänsten i förundersökningar mot personer under 18 år. Den nuvarande ordningen är att åklagaren ska begära in sådana yttranden. Enligt förslaget läggs ansvaret för detta på förundersökningsledaren, som alltså kan vara antingen en åklagare eller en polisär förundersökningsledare.

Behörighet för polismyndigheter att besluta om förundersökningsbegränsning

I propositionen föreslår regeringen vidare att polismyndigheterna ska ges behörighet att i vissa fall besluta om förundersökningsbegränsning inom ramen för sitt förundersökningsledarskap. Regeringen framhåller att en sådan befogenhet skulle göra det möjligt för polismyndigheterna att ta ett helhetsansvar för förundersökningarna. Därmed, anför regeringen, skulle förundersökningsledarna kunna bedriva ett sammanhållet förundersökningsarbete, vilket skulle gynna såväl kvaliteten som effektiviteten i arbetet.

Enligt förslaget får en polismyndighet inom ramen för sitt förundersökningsledarskap behörighet att besluta om förundersökningsbegränsning enligt 23 kap. 4 a § första stycket 2 rättegångsbalken i de s.k. bötesfallen, villkorlig dom-fallen, samtidighetsfallen och vårdfallen. Polismyndigheterna får enligt förslaget vidare behörighet att – i de förundersökningar de enligt gällande regler leder – besluta om förundersökningsbegränsning i sådana fall då det kan antas att åtal inte kommer att ske till följd av bestämmelser om särskild åtalsprövning. Slutligen får polismyndigheterna enligt förslaget behörighet att besluta att enligt 23 kap. 4 a § andra stycket rättegångsbalken inte inleda en förundersökning i de fall de har behörighet att fatta beslut om förundersökningsbegränsning.

Polismyndigheterna får däremot inte enligt förslaget behörighet att fatta beslut i vare sig de s.k. disproportionsfallen (se 23 kap. 4 a § första stycket 1 rättegångsbalken) eller de s.k. extraordinära fallen (se 23 kap. 4 a § första stycket 2 jämfört med 20 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken). I dessa fall ska även i fortsättningen endast vissa åklagare få besluta om förundersökningsbegränsning.

Utvidgning av disproportionsregelns tillämpningsområde

Bestämmelsen i 23 kap. 4 a § första stycket 1 rättegångsbalken, den s.k. disproportionsregeln, gör det möjligt att lägga ned en förundersökning om den fortsatta utredningen skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse och det dessutom kan antas att brottet vid händelse av lagföring inte kommer att leda till någon svårare påföljd än böter. Regeringen föreslår i propositionen att möjligheten att lägga ned en förundersökning enligt disproportionsregeln utvidgas till att omfatta brott vars straffvärde inte överstiger fängelse i tre månader. Genom att dispro-

portionsregeln utvidgas till att omfatta brott med ett straffvärde på fängelse högst tre månader kommer bl.a. lindrigare fall av de vanligaste förmögenhetsbrotten (t.ex. stöld och bedrägeri) att inkluderas.

Enligt regeringen syftar den föreslagna utvidgningen av disproportionsregelns tillämpningsområde till att öka möjligheterna att förhindra en orimlig eller t.o.m. stötande resursanvändning i den brottsutredande verksamheten. Regeringen anför att även om förundersökningen avser ett brott som kan förväntas leda till en annan påföljd än böter, kan det av resursprioriteringsskäl vara orimligt att driva förundersökningen vidare med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Avsikten är att bestämmelsen även fortsättningsvis ska tillämpas restriktivt.

Kompetensförstärkning för de polisiära förundersökningsledarna

Regeringen anför i propositionen att den föreslagna förändringen av behörighetsregleringen förutsätter en generell kompetensförstärkning för de polisiära förundersökningsledarna. Enligt uppgift i propositionen delar Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen bedömningen att det finns behov av kompetenshöjning. Båda myndigheterna har förklarat sig villiga att arbeta med att säkra en sådan kompetenshöjning om polismyndigheterna ges befogenhet att besluta om förundersökningsbegränsning. I propositionen anges att Rikspolisstyrelsen bl.a. har uttalat att den nationella förundersökningsledarutbildningen bör kompletteras med ytterligare teoretiska och praktiska moment. Åklagarmyndigheten har uttryckt uppfattningen att myndigheten måste delta i kompetensuppbyggnaden vid polismyndigheterna för att åstadkomma effektiviseringar inom rättsväsendet som helhet.

Regeringen anför i propositionen att den utgår från att Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen tar ett gemensamt ansvar för den kompetensutveckling som förutsätts. Vidare pekar regeringen på vikten av att polismyndigheterna noggrant överväger vilka befattningshavare som ska vara behöriga att fatta beslut om förundersökningsbegränsning. Regeringen avser att noga följa de åtgärder för att säkra kompetensen hos de polisiära förundersökningsledarna som myndigheterna vidtar inför ikraftträdandet av den föreslagna lagändringen.

Ikraftträdande

Med hänsyn till behovet av kompetensförstärkning föreslår regeringen att den ändring som innebär att polismyndigheter ges befogenhet att besluta om förundersökningsbegränsning i vissa fall ska träda i kraft den 1 januari 2013. Övriga lagändringar ska enligt regeringens förslag träda i kraft den 1 mars 2012.

Följdmotionen

I motion 2011/12:Ju2 (V) yrkande 1 begärs det att regeringen ska återkomma till riksdagen med en redogörelse över vilka kompetenshöjande insatser som har vidtagits eller som planeras för att stärka polisens kompetens inför de ändrade reglerna om förundersökningsledning och förundersökningsbegränsning.

I samma motion yrkande 2 begärs det att regeringen ska återkomma till riksdagen med en redogörelse över vilka kompetenshöjande insatser som har vidtagits eller som planeras för att polisen på ett rättssäkert sätt ska kunna bemöta ungdomar som har begått brott.

I samma motion yrkande 3 begärs det att regeringen ska låta utvärdera de ändrade reglerna om förundersökningsledning vid ungdomsbrott och att utvärderingen ska redovisas senast den 1 mars 2013.

Motionärerna anför bl.a. att de i huvudsak står bakom förslagen i propositionen. De anser emellertid att regeringen borde ha lämnat besked i propositionen om hur den nödvändiga kompetensutvecklingen för de polisiära förundersökningsledningarna ska gå till och hur den ska finansieras.

I motionen framhålls det vidare att förundersökningar mot personer under 18 år ställer särskilda krav på förmåga och lämplighet att bemöta unga människor. Enligt motionärerna borde regeringen ha lämnat besked i propositionen om vilka åtgärder som planeras för att höja polisens kompetens att hantera ungdomar som begått brott.

Enligt motionärerna bör de nya reglerna om att polisen kan leda fler förundersökningar vid brott som har begåtts av ungdomar utvärderas så snart det är möjligt. Motionärerna anför att en utvärdering behövs för att utreda om lagändringarna har fått avsedd effekt och för att eventuella brister ska kunna rättas till.

Bakgrund

Rikspolisstyrelsen har till utskottet lämnat följande information om de kompetensförstärkande åtgärder som planeras för polismyndigheterna med anledning av de förslag som nu behandlas.

Alla polismyndigheter har informerats om de förändringar som kommer att ske. Polismyndigheterna har även fått information om den beräknade ökningen av antalet polisiära förundersökningar med anledning av att särregleringen i 3 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare upphävs.

Sedan några år tillbaka görs det inom polisen en särskild utbildningsinsatsning på förundersökningsledning. Målet är att det stora flertalet av förundersökningsledningarna ska genomgå en särskild förundersökningsutbildning på 20 veckor (den nationella förundersökningsledarutbildningen).

När polismyndigheterna den 1 mars 2012 får befogenhet att leda förundersökningar mot personer som är under 18 år tillkommer en ny uppgift för de polisiära förundersökningsledningarna: att begära in och bedöma yttranden från socialtjänsten. Detta är en viktig uppgift eftersom en eventuell komplettering av ett yttrande bör göras så snart som

möjligt under förundersökningen med anledning av de frister som gäller i dessa ärenden. För att förstärka kunskaperna inom polismyndigheterna när det gäller yttranden från socialtjänsten i ungdomsärenden ska Rikspolisstyrelsen ta fram ett underlag om sådana yttranden. Som utgångspunkt används ett befintligt underlag från Åklagarmyndigheten. Så fort riksdagsbeslutet i detta ärende är fattat kommer underlaget att spridas till polismyndigheterna tillsammans med nödvändig information.

Med anledning av förslaget att öka polismyndigheternas befogenheter när det gäller förundersökningsbegränsning fr.o.m. den 1 januari 2013 kommer avsnittet om förundersökningsbegränsning att få ett större utrymme i den nationella förundersökningsledarutbildningen fr.o.m. våren 2012. Det är ännu inte klart vilka åtgärder som ska vidtas för att stärka kompetensen om förundersökningsbegränsning bland de polisiära förundersökningsledare som har gått den nationella förundersökningsledarutbildningen tidigare. Detta kommer att bestämmas under våren 2012.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig positivt till förslaget att upphäva den särreglering av förundersökningsledarskapet som finns i 3 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, förkortad LUL. Som regeringen anför bör detta kunna leda till kortare handläggningstider i ungdomsärenden och dessutom frigöra åklagarresurser till sådana förundersökningar som inte gäller brott av enkel beskaffenhet.

Utskottet instämmer vidare i det som regeringen anför om att förundersökningsledarna bör kunna ta ett helhetsansvar för förundersökningarna. Som regeringen framhåller gynnas såväl kvaliteten som effektiviteten av ett sammanhållet förundersökningsarbete. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag att polismyndigheterna ska få behörighet att besluta om förundersökningsbegränsning i vissa fall.

Utskottet har inte heller någon invändning mot regeringens förslag att den s.k. disproportionsregelns tillämpningsområde ska utvidgas till att omfatta brott vars straffvärde inte överstiger fängelse i tre månader. Som regeringen framhåller kan det även i sådana förundersökningar vara orimligt av resursprioriteringsskäl att driva förundersökningen vidare med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

Med hänsyn till utbildningsbehovet anser utskottet liksom regeringen att den lagändring som ger polismyndigheterna behörighet att besluta om förundersökningsbegränsning inte bör träda i kraft förrän den 1 januari 2013.

De föreslagna behörighetsförändringarna kräver att kompetensen förstärks hos de polisiära förundersökningsledarna. Som framgår ovan kommer den nationella förundersökningsledarutbildningen fr.o.m. våren 2012 att förstärkas när det gäller förundersökningsbegränsning. Detta är enligt utskottet positivt. Utskottet utgår från att Rikspolisstyrelsen kommer att se till att på lämpligt sätt stärka kompetensen även bland de förundersökningsledare som redan tidigare har gått den nationella förundersökningsledarutbildningen. Mot denna bakgrund, och då regeringen har för avsikt att noga följa myndigheternas åtgärder för att säkra kompetensen hos de polisiära

förundersökningsledarna inför ikraftträdandet, anser inte utskottet att riksdagen bör göra något tillkännagivande om de polisiära förundersökningsledarnas kompetens när det gäller förundersökningsbegränsning. Utskottet avstyrker därmed motion 2011/12:Ju2 (V) yrkande 1.

Redan enligt de nuvarande reglerna leder polismyndigheterna vissa förundersökningar mot personer under 18 år. Det måste därmed förutsättas att det inom polismyndigheterna redan i dag finns kompetens om hur unga människor bör bemötas. Utskottet anser inte att riksdagen bör göra något tillkännagivande när det gäller de polisiära förundersökningsledningarnas kompetens att bemöta ungdomar och avstyrker därför motion 2011/12:Ju2 (V) yrkande 2. I detta sammanhang vill utskottet tillägga att de polisiära förundersökningsledarna kommer att få en ny viktig uppgift när särregleringen av förundersökningsledarskapet i 3 § LUL avskaffas, nämligen att begära in och bedöma yttranden från socialtjänsten. Utskottet noterar med tillfredsställelse att Rikspolisstyrelsen förbereder ett material om yttranden från socialtjänsten som kommer att delas ut till polismyndigheterna så snart riksdagen har fattat beslut i detta ärende.

Utskottet utgår från att regeringen kommer att följa vilka effekter som avskaffandet av särregleringen i 3 § LUL får för rättssäkerheten och effektiviteten i de aktuella förundersökningarna. Utskottet är inte berett att nu ställa sig bakom motionsyrkandet om en utvärdering av lagändringen, men utskottet vill samtidigt påminna om sin möjlighet att återkomma till frågan i ett annat sammanhang. Detta skulle t.ex. kunna ske inom ramen för utskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete enligt 4 kap. 8 § regeringsformen. Motion 2011/12:Ju2 (V) yrkande 3 avstyrks.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation.

Regeringens lagförslag (V)

av Lena Olsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
 2. lag om ändring i rättegångsbalken,
 3. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
- och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:10 punkterna 1–3 och motion 2011/12:Ju2 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Jag är liksom utskottsmajoriteten positiv till regeringens förslag i sak. Propositionen bör alltså bifallas. I propositionen saknas emellertid vissa faktorer som är viktiga för en rättssäker tillämpning av de föreslagna lagändringarna.

Regeringen anför i propositionen att den föreslagna ändringen av behörighetsregleringen förutsätter en generell kompetensförstärkning av de polisiära förundersökningsledarna. Både den utredning som ligger till grund för förslaget, Förundersökningsbegränsning (SOU 2010:43), och remissinstanserna har pekat på behovet av en förstärkt kompetens inom polismyndigheterna. Regeringen instämmer förvisso i att detta behov finns men redogör inte närmare för hur kompetensförstärkningen ska gå till eller hur den ska finansieras. I propositionen saknas dessutom en redogörelse för hur regeringen avser att säkra en kompetens inom polisen för att garantera ungdomarnas rättssäkerhet när fler förundersökningar mot personer under 18 år enligt förslaget ska ledas av polisiära förundersökningsledare.

Av de uppgifter som Rikspolisstyrelsen har lämnat till utskottet framgår bl.a. att det ännu inte är klart hur kompetensen när det gäller förundersökningsbegränsning ska stärkas bland de polisiära förundersökningsledare som redan har gått den nationella förundersökningsledarutbildningen. Det är inte tillfredsställande. Även i övrigt anser jag att de åtgärder som plane-

ras från Rikspolisstyrelsens sida inte framstår som tillräckliga för att möta behovet av kompetensförstärkning inför polismyndigheternas utvidgade behörighet och nya arbetsuppgifter.

Jag anser vidare att avskaffandet av särregleringen i 3 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare borde utvärderas så snart det är möjligt. En utvärdering kan både visa om förändringen har fått avsedd effekt och klargöra eventuella brister.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med redogörelser som tillgodoser det anförda.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2011/12:10 Ändrade regler om förundersökningsledning och förundersökningsbegränsning:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Följdmotionen

2011/12:Ju2 av Lena Olsson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att genomföra kompetenshöjande insatser för att polisen på ett rättssäkert sätt ska kunna tillämpa de ändrade reglerna om förundersökningsledning och förundersökningsbegränsning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att genomföra kompetenshöjande insatser för att polisen på ett rättssäkert sätt ska kunna bemöta ungdomar som begått brott.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta utvärdera de ändrade reglerna om förundersökningsledning vid ungdomsbrott och att utvärderingen ska vara färdig senast den 1 mars 2013.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 23 kap. 4 a § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4 a §¹

Förundersökning får vidare läggas ned

1. om fortsatt utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse och det dessutom kan antas att *brottet i händelse av lagföring inte skulle leda till någon svårare påföljd än böter*, eller

2. om det kan antas att åtal för brottet inte skulle komma att ske till följd av bestämmelser om åtalsunderlåtelse i 20 kap. eller om särskild åtalsprövning samt något väsentligt allmänt eller enskilt intresse ej åsidosätts genom att förundersökningen läggs ned.

Om förutsättningar för att lägga ned en förundersökning enligt första stycket föreligger redan innan en sådan har inletts, får det beslutas att förundersökning inte *skall* inledas.

Beslut enligt denna paragraf meddelas av åklagare.

En förundersökning får vidare läggas ned

1. om fortsatt utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse och det dessutom kan antas att *brottets straffvärde inte överstiger fängelse i tre månader*, eller

Om förutsättningar för att lägga ned en förundersökning enligt första stycket föreligger redan innan en sådan har inletts, får det beslutas att förundersökning inte *ska* inledas.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2012.

¹ Senaste lydelse 1985:13.

2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 23 kap. 4 a § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 2.1

Föreslagen lydelse

4 a §

En förundersökning får vidare läggas ned

1. om fortsatt utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse och det dessutom kan antas att brottets straffvärde inte överstiger fängelse i tre månader, eller

2. om det kan antas att åtal för brottet inte skulle komma att ske till följd av bestämmelser om åtalsunderlåtelse i 20 kap. eller om särskild åtalsprövning samt något väsentligt allmänt eller enskilt intresse ej åsidosätts genom att förundersökningen läggs ned.

Om förutsättningar för att lägga ned en förundersökning enligt första stycket föreligger redan innan en sådan har inletts, får det beslutas att förundersökning inte ska inledas.

Beslut enligt denna paragraf meddelas av åklagare.

Beslut enligt denna paragraf att lägga ned en förundersökning meddelas av den polismyndighet eller åklagare som leder förundersökningen om det kan antas att åtal för brottet inte skulle komma att ske till följd av bestämmelserna om åtalsunderlåtelse i 20 kap. 7 § första stycket eller om särskild åtalsprövning. Detsamma gäller beslut att inte inleda förundersökning i motsvarande fall. Övriga beslut enligt denna paragraf meddelas av åklagare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare²

dels att 3 § ska upphöra att gälla,

dels att 11 och 12 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §³

I fråga om den som misstänks för att ha begått brott innan han eller hon fyllt arton år *skall* åklagaren, innan beslut fattas i åtalsfrågan, inhämta yttrande från socialnämnden i den kommun som enligt socialtjänstlagen (2001:453) har ansvaret för den unge, om denne har erkänt gärningen eller det annars finns skälig misstanke att han eller hon har begått brottet. *Sådant yttrande* behöver inte inhämtas om brottet är ringa, om det är uppenbart att det finns förutsättningar för åtalsunderlåtelse eller om det annars är obehövligt.

Om förundersökningen gäller brott på vilket fängelse kan följa, *skall*, om möjligt, *yttrande begäras* senast i samband med delgivning av brottsmisstanke enligt 23 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken.

Ett yttrande *enligt första stycket skall* innehålla en redogörelse för vilka åtgärder som nämnden tidigare har vidtagit i fråga om den unge samt en bedömning av om den unge har ett särskilt behov av åtgärder som syftar till att

I fråga om den som misstänks för att ha begått brott innan han eller hon fyllt arton år *ska* åklagaren, innan beslut fattas i åtalsfrågan, inhämta yttrande från socialnämnden i den kommun som enligt socialtjänstlagen (2001:453) har ansvaret för den unge, om denne har erkänt gärningen eller det annars finns skälig misstanke att han eller hon har begått brottet *och sådant yttrande inte inhämtats under förundersökningen*. *Yttrande* behöver inte inhämtas om brottet är ringa, om det är uppenbart att det finns förutsättningar för åtalsunderlåtelse eller om det annars är obehövligt.

Om förundersökningen gäller brott på vilket fängelse kan följa, *ska*, om möjligt, *undersökningsledaren begära ett sådant yttrande som avses i första stycket* senast i samband med delgivning av brottsmisstanke enligt 23 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken.

Ett yttrande *ska* innehålla en redogörelse för vilka åtgärder som nämnden tidigare har vidtagit i fråga om den unge samt en bedömning av om den unge har ett särskilt behov av åtgärder som syftar till att motverka att han eller

² Senaste lydelse av 3 § 1994:1760.

³ Senaste lydelse 2006:894.

motverka att han eller hon utvecklas ogynnsamt. Vidare *skall* yttrandet innehålla en redovisning av de åtgärder som nämnden avser att vidta. Åtgärderna *skall* redovisas i ett ungdomskontrakt om de vidtas med stöd av socialtjänstlagen och i en vårdplan om de vidtas med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Arten, omfattningen och varaktigheten av åtgärderna *skall* framgå av kontraktet eller vårdplanen. Yttrandet *skall*, om åklagaren begär det eller om nämnden finner det nödvändigt, även innehålla en redogörelse för den unges personliga utveckling och levnadsomständigheter i övrigt.

Nämnden *skall* även utan samband med yttrande lämna *åklagaren* de upplysningar som denne begär i fråga om den unge.

hon utvecklas ogynnsamt. Vidare *ska* yttrandet innehålla en redovisning av de åtgärder som nämnden avser att vidta. Åtgärderna *ska* redovisas i ett ungdomskontrakt om de vidtas med stöd av socialtjänstlagen och i en vårdplan om de vidtas med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Arten, omfattningen och varaktigheten av åtgärderna *ska* framgå av kontraktet eller vårdplanen. Yttrandet *ska*, om *undersökningsledaren eller, i de fall som avses i första stycket*, åklagaren begär det eller om nämnden finner det nödvändigt, även innehålla en redogörelse för den unges personliga utveckling och levnadsomständigheter i övrigt.

Nämnden *ska* även utan samband med yttrande lämna *den som har ansvar för att inhämta yttrande* de upplysningar som denne begär i fråga om den unge.

12 §⁴

I sin begäran om yttrande skall åklagaren ange inom vilken tid yttrandet *skall* lämnas och, om det är lämpligt, ge socialnämnden anvisningar för hur yttrandet kan begränsas. Om nämnden inte kan lämna sitt yttrande inom den föreskrivna tiden, får *åklagaren* medge att *yttrandet* lämnas senare. Yttrandet får lämnas muntligen vid ett sådant sammanträde som avses i 18 §, om det är nödvändigt för att hålla tidsfristen.

Den som begär yttrande enligt 11 § ska ange inom vilken tid yttrandet *ska* lämnas och, om det är lämpligt, ge socialnämnden anvisningar för hur yttrandet kan begränsas. Om nämnden inte kan lämna sitt yttrande inom den föreskrivna tiden, får *den som begärt yttrandet* medge att *det* lämnas senare. Yttrandet får lämnas muntligen vid ett sådant sammanträde som avses i 18 §, om det är nödvändigt för att hålla tidsfristen.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2012.

⁴ Senaste lydelse 1994:1760.